

Residus industrials

Els punts negres dels Països Catalans

Un recent estudi del MOPU destaca 102 focus importants de generadors de contaminació als Països Catalans.

Les indústries químiques, les papereres i les metal·lúrgiques són, per aquest ordre, les més contaminants. Aquests tres sectors industrials generen el 90 per cent dels residus tòxics i perillosos. Altres sectors que també produeixen residus "especials", però en menor quantitat, són el del tèxtil i el del cuir.

L'eliminació d'aquests residus es fa de forma clandestina en abocadors incontrolats i subterranis. El creixement industrialista comporta l'augment d'aquests abocadors, que normalment s'instal·len a les comarques on hi ha més activitat industrial. A Catalunya, l'augment d'abocadors incontrolats en els últims anys és espectacular i proporcional al creixement industrial. L'any 1985 es calculava que hi havia 110 abocadors, actualment ja sobrepassen els 320.

Un estudi publicat pel Ministeri d'Obres Públiques (MOPU) afirma que en tot el territori dels Països Catalans es concentren 102 focus importants generadors de contaminació, 61 a Catalunya, 33 al País Valencià i 8 a les Illes balears. Segons aquest estudi, a Catalunya, destaquen com a punts negres les indústries químiques de Sant Adrià del Besòs, Barcelona, Badalona, Foix i Tarragona. A les aigües dels rius és on es detecta més ràpidament la contaminació industrial, bé per l'abundància d'escuma que hi sura, bé perquè les aigües estan tenyides de diferents colors pels abocaments indiscriminats que fan les fàbriques i els tallers ubicats en les riberes. Això provoca la mort massiva de la fauna piscícola i la desaparició de la flora dels nostres rius.

AIGÜES SUPERFICIALS I SUBTERRÀNIES

El Departament de Química de la Facultat de Ciències de la Universitat Autònoma de Barcelona, després d'anitzar les aigües dels rius catalans, hi va detectar con-

centracions de mercuri, cadmi i plom superiors a les tolerades als rius Llobregat, Besòs i Tordera. A les aigües d'altres rius com el Fluvià, el Foix, el Francolí, el Muga i el Ter també hi ha una alta concentració de metalls pesants, encara que no arriba als límits màxims tolerats. L'Ebre és un altre dels rius més contaminats, sobretot en l'últim tram del recorregut a les comarques de la Ribera i el Baix Ebre. En aquest tram, algunes indústries han abocat residus il·legalment. Així, empreses químiques de Flix com Erquímia, o de tints de Mora la Nova i Mora d'Ebre van ser denunciades per contaminar el riu.

Els abocaments de residus líquids als rius són motiu constant de denúncies per agressió al medi ambient, tan per part dels grups ecologistes com de l'administració. El passat mes de maig, la fiscalia de Barcelona va presentar 13 querelles contra altres tantes indústries, perquè feien abocaments contaminants al Besòs i al Llobregat. Les aigües residuals que s'hi abocaven contenen elements contaminants com l'alumini, el coure, el ferro o el zinc. Al gener d'enguany unes altres tres empreses tèxtils de la comarca d'Osona van ser denunciades pel mateix motiu. D'altra banda, els residus sòlids depositats de forma il·legal en barrancs, rieres, camps, etc., contaminen no sols el sòl sinó també indirectament les aigües subterranies. A través dels detrits dels residus o de l'aigua de la pluja, els elements contaminants passen al subsòl des d'on contaminen les aigües subterranies. Ja s'han detectat casos de contaminació subterrània a les comarques del Barcelonès, Baix Llobregat i Vallès, cosa que fa perillar la puresa de les aigües potables i de reg.

PEDAÇOS' O SOLUCIONS

El Pla Nacional de Residus Industrials, aprovat l'octubre de 1988, preveu tres opcions o tractaments per a l'eliminació dels residus: la incineració, les plantes físico-

químiques i els abocadors "controlats". Els ecologistes han qualificat aquets mètodes de "pedaços", perquè amaguen el problema i no li donen una solució definitiva. Per a Greenpeace "l'única solució per als problemes que generen els residus tòxics és que no se'n produeixin" i això és possible amb "més inversions per a la introducció de tecnologies netes i un canvi en els processos de producció per reduir la quantitat de residus generats".

Segons la nova normativa, les empreses tenen l'obligació de declarar el tipus de residus que produeixen i considera infracció molt greu falsejar o ometre la informació que es dona a l'administració. Les sancions per l'incompliment d'aquesta normativa arriben als 100 milions de pessetes i fins i tot, al tancament de la indústria. Malgrat això, han estat molt poques les que han declarat la producció de residus que genera la seva activitat industrial. Actualment; la "llista negra" de les empreses contaminadores que ja han declarat els residus que produeixen està a les mans de l'Administració, però no es farà pública. Aquesta llista ha estat reclamada per les associacions i pels grups ecologistes per fer un control i un seguiment del potencial contaminador de les empreses i emprendre accions judicials per delictes ecològics si continuen els abocaments.

A Catalunya, el Pla de Residus Industrials que proposava la Generalitat va ser durament contestat pels veïns i pels ajuntaments on hi havia previstos els emplaçaments de la incineradora i dels abocadors. Durant tot l'any passat, van succeir-se dimissions en bloc dels alcaldes de les comarques de la conca de Barberà i l'Alt Camp, manifestacions i aturs generals a les poblacions i comarques afectades. Aquestes accions van aconseguir la retirada del Pla de Residus Industrials.

ZONES NEGRES AL PAÍS VALENCIÀ

Segons l'Agència del Medi Ambient

LA CONTAMINACIÓ ALS PAÏSOS CATALANS

(AMA) de la Generalitat valenciana, el 80 per cent de l'activitat industrial del País Valencià genera residus tòxics i perillosos, qualificats per l'administració com a "especials". Els sectors industrials del País Valencià que generen més residus són els del sector del cuir, de la indústria química, del tèxtil, de la metal·lúrgica, del refinat de petroli i de la ceràmica i vidre.

A les comarques on es concentra la major quantitat d'indústries del País Valencià, és a dir la Plana de Castelló, l'Horta, l'Alacantí i el Baix Vinalopó, comença a alarmar la quantitat de tones de residus industrials que generen les fàbriques, molts d'ells qualificats de tòxics i perillosos. Més encara quan, al País Valencià, no hi ha cap planta físico-química per al seu tractament.

També és en aquestes quatre comarques on hi ha un gran nombre de punts negres produïts pels abocaments incontrolats de residus industrials.

A la Plana de Castelló es concentra el 80 per cent de les empreses de ceràmica i de taulells de tot l'estat. Aquestes indústries utilitzen el bor en grans quantitats i després l'aboquen directament a les clavegueres o a les sèquies. El bor és un producte molt perjudicial per a l'agricultura, especialment per als arbres fruiters, quan s'hi concentra una quantitat superior al mig gram per litre d'aigua. L'abocament indiscriminat que en fan les fàbriques de taulells ha dut l'Ajuntament d'Alqueries a denunciar, fa pocs mesos, l'empresa Porcelanosa i altres en l'Oficina del Medi Ambient de la Conselleria d'Administració Pública. El motiu de la denúncia era l'abocament de les aigües residuals de la fàbrica a la sèquia Major, que va contaminar les aigües de reg.

EL CENTRE INDUSTRIAL

A la comarca de l'Horta, que és la més industrialitzada, es concentra més d'una quarta part de les indústries del País Valencià. El Polígon de la Masia del Jutge a Torrent, és un dels punts negres de la comarca, a causa de l'alta contaminació. D'altra banda, l'Albufera pot convertir-se en poc temps en una gran claveguera a cel obert si no es controla l'abocament de residus procedents de les fàbriques de la zona. Aquests abocaments industrials ja van ser denunciats per Acció Ecologista-Agró en les al·legacions al Pla Especial del Parc Natural de l'Albufera.

Al sud del país, les comarques de l'Alacantí i del Baix Vinalopó formen la segona zona més industrialitzada després de la

La tècnica de l'estrucç

Els accidents químics i nuclears que hi ha hagut en els dues últimes dècades, si bé no han fet qüestionar el sistema productiu industrialista al qual estem abocats, si que han posat en alerta els tècnics i els científics de tot el món. Així, es parla d'aplicar mesures per a neutralitzar l'impacte de la indústria i evitar d'aquesta manera algunes de les agressions sobre el medi ambient com l'efecte hivernacle, el deteriorament de la capa d'ozó, etc.

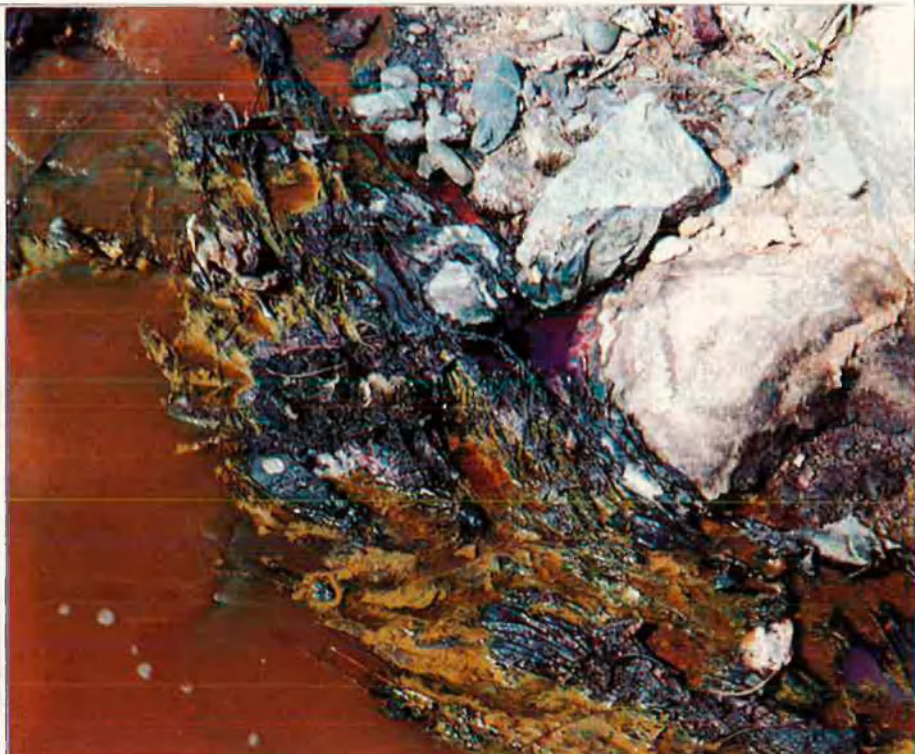
Un altre dels grans problemes de l'actual sistema industrial químic-nuclear és l'eliminació dels residus. Durant molts anys, els bidons amb residus nuclears han estat abocats a les fosses marines, com a solució al problema. En el cas dels residus industrials tòxics i perillosos, una de les tècniques d'eliminació que alguns estats utilitzen és la d'injectar-los en el subsòl. Els Estats Units, el Japó i l'URSS fa temps que apliquen aquest sistema.

Als EUA l'11 per cent dels residus líquids industrials que es generen anualment són amagats, que no eliminats, al subsòl. En total hi ha 558 magatzems geològics de residus de procedència industrial i 18 per als residus que produeixen les centrals nuclears.

Aquest és un dels sistemes més perillosos que hi ha per a desfer-se dels residus tòxics. Malgrat la profunditat en què s'injecten, a uns 1.800 metres, és una possibilitat factible que es contaminin les aigües subterrànies o que puguin afluir a la superfície, a causa d'un moviment sísmic.

de l'Horta. Un dels punts negres d'aquestes comarques són les salines de Santa Pola, on es calcula que s'hi han abocat "clandestinament" 35.000 metres cúbics de residus industrials, runes d'enderrocs, deixalles de les platges, etc. Alertada pels ecologistes de la zona, l'AMA va denunciar, a principis de 1990, les empreses AROSA i Derribos Elche per abocar runes dins dels límits del parc natural de les Salines.

La Confederació Hidrogràfica del Xúquer té comptabilitzades 127 zones negres contaminades per residus industrials a tot el País Valencià i es calcula que més de 400 empreses aboquen els residus clandestinament a les clavegueres, al camp i als rius. Els dos rius més contaminats pels residus industrials són el Xúquer, sobretot a partir de Tous fins a la desembocadura i

El creixement de les indústries ha fet augmentar els abocadors incontrolats.

ARXIU

també el Túria que es troba molt contaminat al darrer tram, a partir de Vilamarxant. Altres rius que tenen un grau de contaminació molt elevat són: l'Albaida, el Vinaopó, el Serpis i el Magre.

ABOCADORS I PLANTES DE TRACTAMENT

Amb l'aplicació de la legislació comunitària a partir de l'1 de gener de 1993, les empreses hauran d'acondiconar adequadament les instal·lacions, reduir dràsticament les emanacions de gasos contaminants, purificar les aigües residuals i generar menys residus. Serà necessari, doncs, que la indústria apliqui tecnologia mediambiental per a ajustar-se a les normes de la CEE.

Aquesta normativa comportarà la construcció de plantes físico-químiques per al tractament dels residus industrials. El passat més d'abril, la Cambra Oficial de Comerç, els empresaris del sector del metall (ASEREM) i la societat pública Seguretat i Promoció Industrial Valenciana van arribar a l'acord de finançar un pla de viabilitat per a la construcció d'una planta físico-química de tractament. Si aquest projecte es fa realitat, serà la primera planta de tractament de residus industrials que es construeix al País Valencià.

Al País Valencià, segons informacions de la Generalitat valenciana, hi ha dos

abocadors "controlats" de residus industrials, un a Xàtiva i un altre a Elx. L'abocador de Xàtiva, situat al Carraixet, va ser clausurat fa temps, però els veïns de la zona asseguren haver vist camions abocant-hi residus. El d'Elx, situat a les proximitats del pantà, continua obert. L'empresa gestora de l'abocador va voler obrir-ne un de nou a l'indret conegut per l'Olla, però els veïns s'hi van oposar, i van aconseguir evitar-ne l'obertura.

Però els més nombrosos són els abocadors incontrolats o clandestins com el de Vila-real al costat de l'autopista A-7 o el d'Alcora, a la comarca de l'Alcalatén. Clandestinament, també s'han abocat fangs putrefactes al paratge natural de Fontcalent o runes a Bacarot. En aquest afer estaven involucrades gairebé vint empreses que hi abocaven unes 150 tones diàries.

MALLORCA NO ÉS UNA PERLA

Els punts negres de les Balears es troben a l'illa de Mallorca, concretament a Inca i a Ciutat, on es concentra més de la meitat de la indústria de Mallorca. A les Illes Balears es produeixen, segons el MOPU, 19.000 tones de residus "especials" cada any.

Una part d'aquests residus provenen dels olis de cotxes i indústries, que es calculen en unes 4.000 tones/any. La Conse-

La nova normativa obliga les empreses a declarar el tipus de residus que generen.

AHXIU

l'eria d'Indústria ha arribat a un acord amb l'empresa Portland Mallorca per a cremar, a la cimitera de Lloseta, els olis industrials que es produeixen a les Balears. Aquesta incineració, segons Greenpeace Mallorca, es farà a baixes temperatures. Això comportarà que la combustió d'aquests olis produeixin gran quantitat de PCBs i dioxines, molt contaminants. L'alternativa de cremar els residus, doncs, tampoc és la solució definitiva per a l'eliminació, ja que després de la incineració queden les cendres, que també s'han d'eliminar.

Els abocaments incontrolats de residus industrials són una pràctica habitual de les indústries d'arreu i més d'un cop han enfrontat la població i alguns ajuntaments contra les administracions, a causa del poc control que fan dels abocaments clandestins. Així s'ha comprovat que a Catalunya moltes poblacions no volen hipotecar part del seu territori instal·lant una sèrie de incineradores o d'abocadors "controlats".

Els ecologistes apunten com a solució al problema la urgent necessitat de posar en marxa una reducció dràstica i un fort control dels residus tòxics i perillosos, potenciant al mateix temps les tecnologies netes, la recuperació, el tractament en origen i el reciclatge de residus industrials.

Francesc Josep Deó

Residus industrials als Països Catalans

—Quantitat i qualitat—

Tipus	Catalunya (1)	País Valencià (2)	Illes Balears (3)
'Assimilables a urbans	982.016 t/a	90.000 t/a	—
Inerts	1.010.680 t/a	220.000 t/a	—
Reutilitzables	—	190.000 t/a	—
"Especials"	1.679.954 t/a	132.000 t/a	19.000 t/a
TOTAL	3.672.560 t/a	632.000 t/a	19.000 t/a

(1) Dades de la Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya

(2) Dades de la Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports de la Generalitat valenciana

(3) Dades del Ministeri d'Obres Públiques (MOPU)

Essencialment hi ha tres tipus de residus industrials, els assimilables als urbans (formats per restes orgàniques i produïts per gairebé totes les indústries), els residus inerts (com per exemple: abrasius, cendres, fangs inerts, refractaris, etc.) i els denominats "especials". Són aquets últims els que per la seva composició són especialment tòxics i perillosos per a la salut i per al medi ambient.

Els residus industrials "especials" es poden classificar en quatre apartats, segons les seves característiques. Primerament, els fangs no inerts, provinents de depuradores, amb un contingut molt ele-

vat de metalls pesants, com el mercuri, el plom, etc. En el segon apartat es troben els àcids i els àlcalis, utilitzats a les indústries de transformació metàl·liques com a desoxidants, desgreixants i decapants. El tercer grup són els residus industrials orgànics, on es troben el bifenils policlorats (PCBs) utilitzats com a aïllament dielèctric en els transformadors d'alta tensió, que tenen un alt poder tòxic per als organismes vius. I finalment, els olis minerals, insolubles en l'aigua, procedents dels tallers de reparacions de cotxes i d'indústries on s'utilitzen com a refrigerants.